

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobkyně: **V. M.**, zast. JUDr. Michalem Vihanem, advokátem, se sídlem Školní 2, Teplice, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o kasační stížnosti žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 23. 6. 2010, č. j. 42 Cad 13/2009 – 50,

takto:

Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 23. 6. 2010, č. j. 42 Cad 13/2009 - 50, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Rozhodnutím ze dne 12. 12. 2008, č. X, žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení zamítla žádost žalobkyně o starobní důchod pro nesplnění podmínek ustanovení § 31 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění v platném znění a podle Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o sociálním zabezpečení č. 29/2003 Sbírky mezinárodních smluv (dále též „Smlouva“). Žalovaná upozornila, že podle § 29 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, v platném znění, má pojištěnec nárok na starobní důchod, jestliže získal dobu pojištění nejméně za a) 25 let a dosáhl aspoň věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod (důchodový věk) nebo za b) 15 let a dosáhl 65 let, pokud nesplnil podmínky podle písmene a) tohoto ustanovení. Žalobkyni nárok na starobní důchod nevznikl, protože nezískala potřebných 25 roků pojištění, když na území České republiky nezískala žádnou dobu pojištění. Žalovaná současně připomněla, že od 1. 4. 2003 vstoupila v platnost Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o sociálním zabezpečení, která v čl. 39 odst. 4 uvádí, že se doby pojištění získané podle právních předpisů smluvních stran jejich občany ke dni vstupu této smlouvy v platnost považují za doby pojištění té smluvní strany, na

jejímž území měl občan k uvedenému datu, tj. k 1. 4. 2003, trvalý pobyt. Žalobkyně má trvalý pobyt na území České republiky povolen od 29. 4. 2002, takže by tuto podmínku splňovala, nicméně, jelikož pobírala důchodovou dávku na Ukrajině, bude se její nárok na důchod posuzovat podle čl. 40 téže Smlouvy. Podle tohoto článku se důchody přiznané před vstupem Smlouvy v platnost, nebudou v případě přesídlení občanů z jedné smluvní strany do druhé smluvní strany přepočítávány a budou vypláceny smluvní stranou, která důchod přiznala. Vzhledem k tomu, že žalobkyně byla do 31. 10. 2007 poživatelkou důchodu na Ukrajině, je i nadále k výplatě příslušný ukrajinský nositel pojištění, jemuž žalovaná předala žádost o zařízení výplaty důchodu žalobkyně do České republiky.

Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně prostřednictvím žalované žalobu, v níž namítala, že o starobní důchod nikdy dříve nežádala a také jí nebyl vyplácen. Je si vědoma toho, že nemá potřebnou dobu sociálního pojištění pro získání nároku na starobní důchod v České republice, ale splňuje podmínky pro nárok na starobní důchod ve svém předchozím bydlišti a to na Ukrajině, kam v souladu s platnou mezinárodní smlouvou měla být její žádost postoupena k posouzení a rozhodnutí. Na Ukrajině žalobkyně od května 2000 pobírala důchod náležející osobám trvale žijícím v zóně zasažené havárií černobylské elektrárny, a to po dosažení určitého věku. Tento důchod není starobní, nenáleží žádné jiné nedotčené skupině osob a není zahrnut v žádné mezinárodní smlouvě. Žádost o starobní důchod podávala na příslušné Okresní správě sociálního zabezpečení v Teplicích, a to po dosažení stanoveného věku. Žalobkyně dále poukázala na skutečnost, že celá záležitost se zdlouhavě řešila a potřebné podklady byly překládány a přeposílány mezi Českou republikou a Ukrajinou a zřejmě zde došlo k chybnému výkladu nebo překladu, že již starobní důchod pobírala. Konstatovala, že ukrajinští úředníci neznalí mezinárodní smlouvy často neberou v potaz slovo starobní a za důchod považují jakýkoliv důchod spojený s věkem.

V doplnění žaloby ze dne 12. 11. 2009 stěžovatelka uvedla, že obyvatelům zasaženým havárií černobylské elektrárny je z důvodu vážného a nevratného poškození jejich zdraví Ukrajinskou vládou vyplácen tzv. černobylský důchod, a to po splnění stanovených podmínek pro dané území. Nejedná se o starobní ani o invalidní důchod ale o specifický důchod, který stejně jako výsluhový důchod pro vojáky a jiné bezpečnostní sbory není zohledněn v bilaterální smlouvě o sociálním zabezpečení mezi Ukrajinou a Českou republikou. Tento důchod žalobkyně pobírala od května 2000 do konce října 2007, kdy požádala o zastavení jeho vyplácení, aby splnila jednu z podmínek pro podání žádosti o starobní důchod v České republice. Zdůraznila, že na Ukrajině nepobírala důchod starobní, ale o důchod „černobylský“.

Žalovaná ve svém písemném vyjádření k podané žalobě navrhovala její zamítnutí. Uvedla, že žalobkyně podala prostřednictvím Okresní správy sociálního zabezpečení v Teplicích dne 28. 5. 2007 žádost o starobní důchod podle § 31 zákona o důchodovém pojištění. Nárok na tento důchod jí však nevznikl, neboť nezískala potřebnou dobu pojištění 25 let (nezískala na území České republiky žádnou dobu pojištění). Podle potvrzení o povolení trvalého pobytu cizince, který vydala Policie ČR, oblastní ředitelství cizinecké a pohraniční policie Ústí nad Labem, Oddělení cizinecké policie v Teplicích dne 15. 10. 2003, byl žalobkyni udělen trvalý pobyt od 29. 4. 2002. Dle sdělení ukrajinského nositele pojištění pobírala žalobkyně na Ukrajině starobní důchod od 27. 4. 2000 do 31. 10. 2007; od naposledy uvedeného data byla výplata důchodu žalobkyně pozastavena. Žalovaná znovu připomněla čl.

40 odst. 2 Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou s tím, že z něho dovozuje, že v případě žalobkyně je k výplatě důchodu stále příslušný ukrajinský nositel pojištění, jemuž byla žádost žalobkyně o zařízení výplaty důchodu předána.

Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 23. 6. 2010, č. j. 42 Cad 13/2009 – 50, žalobu zamítl a rozhodl dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Krajský soud zdůraznil, že podle čl. 2 odst. 1 Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou, se tato Smlouva mimo jiné vztahuje na poskytování **starobního** důchodu podle právních předpisů Ukrajiny. Připomněl znovu čl. 40 odst. 2 Smlouvy a rovněž skutečnost, že smlouva vstoupila v platnost dne 1. 4. 2003. Konstatoval, že o samotném skutkovém stavu věci není mezi účastníky sporu a spornou je pouze otázka, zda důchodová dávka vyplácená žalobkyni na Ukrajině je starobním důchodem, na který se vztahuje Smlouva, či zda se jedná o zvláštní důchodovou dávku, na kterou úprava této Smlouvy nedopadá. Za účelem objasnění této skutečnosti soud požádal prostřednictvím žalované ukrajinského nositele pojištění žalobkyně o upřesnění druhu přiznané dávky. Ukrajinský nositel pojištění uvedl, že žalobkyně pobírala zvýhodněný důchod od 27. 4. 2000 jako osoba, která trpěla v důsledku Černobylské katastrofy. Dále uvedl, že důchod byl přiznán dle článku 55 zákona Ukrajiny ze dne 28. 2. 1991, č. 796-XII, o statutu a sociálním zabezpečení občanů, kteří trpěli v důsledku Černobylské katastrofy (dále též „zákon Ukrajiny“).

Krajský soud dále z ukrajinského textu zákona citoval název čl. 55 (□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□ □□ □□□□□ □□□□□□, □□□ □□□□□□□□□ □□□ □□□□□□□□□ □□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□) a jeho uvozovací větu (□□□□□□, □□□ □□□□□□□□□ □□□ □□□□□□□□□ □□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□, □□□□□□ □□□□□□□□□ □□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□, □□□□□□□□□□□□□ □□□ □□□□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□□□□), které přeložil sám tak, že uvedený článek je nazván *„Podmínky poskytování starobního důchodu osobám, které pracovaly nebo žily na územích radioaktivního zamoření“*, přičemž v uvozovací větě je uvedeno, že *„Osobám, které pracovaly nebo žily na územích radioaktivního zamoření, se důchody přiznávají od sníženého věku, stanoveného pro získání státního důchodu“*. Konstatoval, že v předmětném článku zákona Ukrajiny dále následuje výčet podmínek a stanovení počtu roků, o které se za splnění daných podmínek snižuje důchodový věk.

Krajský soud dovodil, že podle citovaného článku 55 zákona Ukrajiny se osobám, které splňují zákonem stanovené podmínky, přiznávají státní starobní důchody při sníženém důchodovém věku. Osoby splňující tímto zákonem stanovené podmínky tedy mají nárok na starobní důchod při dosažení nižšího věku než osoby, na které se tento zvláštní zákon nevztahuje. Nejde tedy o žádnou speciální důchodovou dávku, ale pouze o snížení důchodového věku pro přiznání „standardního“ starobního důchodu. Na základě těchto skutečností dospěl krajský soud k závěru, že důchod přiznaný postupem podle článku 55 výše uvedeného zákona je nutno jednoznačně považovat za starobní důchod ve smyslu článku 2 odst. 1 Smlouvy. Žalobkyni byl důchod v souladu s článkem 55 předmětného zákona přiznán dne 27. 4. 2000 a byl jí vyplácen do 1. 10. 2007. Smlouva vstoupila v platnost dne 1. 4. 2003. Žalobkyni tedy byl starobní důchod přiznán před vstupem Smlouvy v platnost. V souladu s článkem 40 odst. 2 Smlouvy tak bude tento starobní důchod vyplácen ukrajinským nositelem pojištění a na žalovanou nepřechází v důsledku přesídlení žalobkyně povinnost výplaty tohoto důchodu. Krajský soud uzavřel, že žalovaná napadeným rozhodnutím zcela správně a v souladu s dikcí Smlouvy zamítla žádost žalobkyně o starobní důchod s tím, že ukrajinského nositele pojištění požádala o výplatu důchodu do České republiky.

Ve včas podané kasační stížnosti ze dne 9. 7. 2010 žalobkyně (dále též „stěžovatelka“) vytýkala krajskému soudu nesprávný výklad charakteru dávky pobírané na Ukrajině. Nejednalo se totiž o důchod starobní, ale zvýhodněný důchod pro osoby, které trpěly následky Černobylské katastrofy. Tento důchod pobírala od 27. 4. 2000 a výplata tohoto důchodu na Ukrajině jí byla pozastavena od 1. 11. 2007, přičemž měsíční výše poskytované dávky činila 515,40 ukrajinských hřiven. Znovu připomněla, že má na území ČR trvalý pobyt, který jí byl udělen z humanitárních důvodů. O starobní důchod žádala po dosažení důchodového věku v České republice dne 28. 5. 2007.

Prostřednictvím soudem ustanoveného zástupce – advokáta JUDr. Michala Vihana se sídlem v Teplicích, doplnila stěžovatelka kasační stížnost podáním ze dne 8. 9. 2010. Zdůraznila, že důvodem kasační stížnosti je nezákonnost napadeného rozsudku ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., spočívající v nesprávné posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Tu spatřovala především v dovozeném a vyjádřeném závěru, že ustanovení čl. 55 Zákona Ukrajiny o statutu a sociálním zabezpečení občanů, kteří trpěli v důsledku Černobylské katastrofy č. 796-XII. ze dne 28. 2. 1991 je třeba chápat tak, že důchod přiznaný podle uvedeného článku je důchodem starobním ve smyslu čl. 2 odst. 1 Smlouvy. Stěžovatelka má za to, že toto ustanovení je vykládáno rozhodovacím soudem nesprávně a nikoliv v kontextu celého zákona a nikoliv v souladu s úmyslem zákonodárce. Je třeba rozlišovat přiznané peněžité dávky a ustanovení o zvýhodnění postižených občanů, spočívající v možnosti předčasného odchodu do důchodu, od důchodu starobního. Z kontextu zákona vyplývá, že se jedná o normu plošnou, působící erga omnes ve vymezené oblasti, vztahující se na subjekty oprávněné k v zákoně uvedeným výhodám. Činí tak bez ohledu na to, zda si oprávněný subjekt o takové zvýhodnění žádá či nikoliv. Uvedla, že „J*de-li o plnění dávkové, nejde zcela jistě o plnění důchodové a už vůbec ne o plnění spojené se starobním důchodem. Velmi vzdálenou analogií lez dospět k názoru, že se jedná o dávky vyplácené v České republice druhdy občanům vymezených (pánevních) oblastí. Stěžovatelka pak již ve svém předchozím podání prohlašuje, že o žádný důchod nežádala a o zvýhodnění podle čl. 55 se dozvěděla vlastně až v ČR při vyřizování žádosti o důchod*“.

Ohledně snížené hranice věku pro odchod do starobního důchodu stěžovatelka uvedla, že „*do uvedené hranice byla v plné zaměstnanosti, opět bez jakékoliv žádosti o poskytnutí nějakého důchodu. Nebyla tedy účastna důchodu místo zaměstnání nebo vedle zaměstnání vykonávaného v Ukrajinské republice. Ta také neukládá občanům placení zdravotního či sociálního pojištění. Zmiňuje-li čl. 55 zákona výhodnější podmínky věku k čerpání starobního důchodu, nelze jej proto podle názoru stěžovatelky označit za normu starobní důchod přiznávající.*“ Na závěr stěžovatelka uvedla, že bez ohledu na to, jak by případně nositel platby dávku označil, tato musí být posuzována podle funkce a významu, která je jí v místě a době přikládána. S ohledem na výše uvedené stěžovatelka navrhla, aby Nejvyšší správní soud napadený rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaná se ke kasační stížnosti nevyjádřila.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek podle zásad uvedených v § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. Podle odst. 2 tohoto ustanovení je soud vázán rozsahem kasační stížnosti a podle odst. 3 je vázán důvody kasační stížnosti; to neplatí, bylo-li řízení před soudem

zmatečné [§ 103 odst. 1 písm. c)] nebo bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, a nebo je-li napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné [§ 103 odst. 1 písm. d)], jakož i v případech, kdy je rozhodnutí správního orgánu nicotné.

Nejvyšší správní soud při přezkumu napadeného rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem, i řízení jemu předcházejícímu, dospěl k závěru, že je dán důvod kasační stížnosti podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., spočívající v jiné vadě řízení před soudem, jež mohla mít vliv na zákonnost rozhodnutí. Tato skutečnost opravňuje Nejvyšší správní soud se od důvodu kasační stížnosti, který stěžovatelka spatřovala v nesprávném právním posouzení věci, odchýlit, respektive dát mu přednost. Jinými slovy řečeno, k tomu, aby v řízení mohla být posouzena důvodnost kasační námitky spočívající v nesprávném právní posouzení věci, musí být nejdříve odstraněny vady, jimiž bylo zatíženo řízení před krajským soudem, které nepochybně mohly mít vliv na zákonnost tohoto rozhodnutí. První z těchto vad je skutečnost, že si krajský soud neoficielní cestou sám opatřil z internetu text zákona Ukrajiny, jehož obsah si sám poté u těch ustanovení, která pokládal pro posouzení věci za rozhodná, přeložil, aniž by správnost překladu jakkoliv ověřil. Další vadou je skutečnost, že nenařídil jednání, přestože prováděl dokazování a neumožnil tak účastníkům řízení se k provedeným důkazům, zejména listinným (soudem aplikovaný zákon Ukrajiny) vyjádřit.

Je nepochybné, že stěžovatelka požádala dne 28. 5. 2007 žalovanou o přiznání starobního důchodu v České republice. Nepochybné je rovněž to, že na Ukrajině pobírala od 27. 4. 2000 do 31. 10. 2007 dávku podle již zmíněného zákona Ukrajiny č. 796-XII. ze dne 28. 2. 1991, o statutu a sociálním zabezpečení občanů, kteří trpěli v důsledku Černobylské katastrofy. Rovněž bylo bezpečně zjištěno, že žalobkyně má povolen trvalý pobyt na území České republiky od 29. 4. 2002.

O samotném skutkovém stavu není mezi účastníky sporu, spornou zůstává odpověď na otázku, zda dávka vyplácená žalobkyni na Ukrajině je starobním důchodem, na který se vztahuje mezi oběma státy uzavřená mezinárodní smlouva, či zda se jedná o zvláštní (ne)důchodovou dávku, na kterou úprava předmětné mezinárodní smlouvy nedopadá. Pro ověření této skutečnosti je třeba citovat příslušná ustanovení Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o sociálním zabezpečení ze dne 4. 7. 2001, která vstoupila v platnost dne 1. 4. 2003.

Podle čl. 2 odst. 1 uvedené Smlouvy se tato Smlouva vztahuje na poskytování peněžitých dávek podle právních předpisů České republiky, mezi něž jsou mimo jiné pod bodem 3 zahrnuty též dávky ve stáří. Podle právních předpisů Ukrajiny je sem pod bodem 6 zahrnut mimo jiné též starobní důchod. V čl. 2 odst. 2 je uvedeno, že se tato Smlouva vztahuje také na právní předpisy měnící nebo nahrazující ty uvedené v předchozím odstavci, nevztahuje se však na právní předpisy zavádějící nové odvětví sociálního zabezpečení, nebude-li tak dohodnuto mezi příslušnými úřady smluvních stran.

Podle čl. 14 Smlouvy, závisí-li podle právních předpisů jedné smluvní strany vznik, zachování nebo obnovení nároku na důchod na existenci nebo získání určitých dob pojištění, musí instituce této smluvní strany v nezbytném rozsahu, přihlédnout i k existenci nebo dobám odpovídajícího pojištění získaným podle právních předpisů druhé smluvní strany za podmínky, že se nepřekrývají.

Z přechodných ustanovení smlouvy má pak význam též čl. 39 odst. 4, podle něhož doby pojištění získané podle právních předpisů smluvních stran jejich občany ke dni vstupu této smlouvy v platnost budou považovány za doby pojištění té smluvní strany, na jejímž území měl občan k uvedenému datu, nebo naposledy před tímto dnem trvalý pobyt.

V čl. 40 odst. 2 citované smlouvy je pak uvedeno, že důchody přiznané před vstupem této smlouvy v platnost nebudou v případě přesídlení občanů z jedné smluvní strany do druhé smluvní strany přepočítávány a budou vypláceny smluvní stranou, která důchod přiznala.

Uvedená smlouva vstoupila v platnost dne 1. 4. 2003 a je nepochybné, že stěžovatelka ještě před uvedeným datem, konkrétně dne 29. 4. 2002 přesídlila na území České republiky, kde uvedeného dne získala trvalý pobyt. Je rovněž nepochybné, že stěžovatelka na území České republiky nezískala žádnou dobu pojištění, ostatně to ani netvrdí, neboť veškerou dobu pojištění v rozsahu 38 roků, 8 měsíců a 14 dní získala podle správy Penzijního fondu Ukrajiny ze dne 29. 11. 2007 na území Ukrajiny (eventuelně jejího právního předchůdce Svazu sovětských socialistických republik). Zda má stěžovatelka nárok na starobní důchod z českého systému důchodového pojištění podle právních předpisů České republiky, tedy zákona č. 155/1995 Sb. a dále též podle uzavřené Smlouvy mezi Českou republikou a Ukrajinou o sociálním zabezpečení, závisí tudíž na posouzení charakteru dávky, kterou stěžovatelka z Ukrajiny pobírá. V tomto směru nejsou jednoznačné ani zprávy Penzijního fondu Ukrajiny, když na jedné straně uvedený orgán v informaci zaslané České správě sociálního zabezpečení v Praze dne 21. 1. 2010 uvádí, že V. M. pobírala zvýhodněný důchod od 27. 4. 2000 jako osoba, která trpěla v důsledku Černobylské katastrofy, v souladu s § 55 zákona Ukrajiny o statutu a sociálním zabezpečení občanů, kteří trpěli v důsledku Černobylské katastrofy. Výplata důchodu byla pozastavena od 1. 11. 2007. Na straně druhé však v další zprávě adresované České správě sociálního zabezpečení ze dne 12. 8. 2009 č. 14653/08-20, založené v dávkovém spise stěžovatelky uvádí, že v souladu s čl. 40 Smlouvy bude ve prospěch M. V.V. zahájen převod jejího starobního důchodu do České republiky za období od 1. 11. 2007 poté, kdy instituce obdrží bankovní spojení a čísla bankovního účtu jmenované. Nutno připomenout, že překlad těchto písemností byl pro Českou správu sociálního zabezpečení vyhotoven prostřednictvím agentury Moudrý překlad, s. r. o. a jeho správnost nebyla touto institucí ani soudem jíž dále ověřována (alespoň to ze spisu nevyplývá).

Jak již bylo uvedeno krajský soud z neověřeného překladu čl. 55 opakovaně již zmiňovaného zákona Ukrajiny dovodil, že osobám, na něž se zákon vztahuje, tedy osobám, které splňují zákonem stanovené podmínky, se přiznávají státní starobní důchody při sníženém důchodovém věku a nejde tudíž o žádnou speciální dávku, ale o standardní dávku starobního důchodu. Za této situace bude v souladu s čl. 40 odst. 2 Smlouvy vyplácen tento starobní důchod Ukrajinským nositelem pojištění a nikoliv Českou správou sociálního zabezpečení.

Nejvyšší správní soud se v prvé řadě zabýval tím, zda krajský soud postupoval při aplikaci předmětného článku zákona Ukrajiny v souladu se zákonnými procesními pravidly. Hodnotit správnost a zákonnost právních úvah krajského soudu je totiž možné až poté, co bude postaveno najisto, že krajský soud postupoval v řízení procesně správným způsobem.

Právní úprava týkající se dokazování je v soudním řádu správním vymezena jednak v § 52 odst. 1 s. ř. s., podle kterého *soud rozhodne, které z navržených důkazů provede, a může provést i důkazy jiné.*

Dále pak podle § 77 odst. 1 s. ř. s. *dokazování provádí soud při jednání.* Podle odst. 2 téhož ustanovení *v rámci dokazování může soud zopakovat nebo doplnit důkazy provedené správním orgánem, neupraví-li zvláštní zákon rozsah a způsob dokazování jinak. Soud jím provedené důkazy hodnotí jednotlivě i v jejich souhrnu i s důkazy provedenými v řízení před správním orgánem a ve svém rozhodnutí vyjde ze skutkového a právního stavu takto zjištěného.*

Podle § 64 s. ř. s., *nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se pro řízení ve správním soudnictví přiměřeně ustanovení prvé a třetí části občanského soudního řádu.*

Podle § 125 o. s. ř. *za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, zejména výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání a výslech účastníků. Pokud není způsob provedení důkazu předepsán, určí jej soud.*

Podle § 121 téhož zákona *není třeba dokazovat skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti, jakož i právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů České republiky.*

Jak již bylo uvedeno výše, Krajský soud při posouzení věci vycházel zejména z čl. 55 zákona Ukrajiny ze dne 28. 2. 1991, č. 796-XII o statutu a sociálním zabezpečení občanů, kteří trpěli v důsledku Černobylské katastrofy, který si sám přeložil. Ze soudního spisu je zřejmé, že krajský soud si výše uvedený zákon obstaral na internetu na webové stránce http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=796-12&p=1268664268018545 a celý jej dne 6. 4. 2010 vytiskl a založil do spisu.

Právní úprava stanovená v ukrajinském právním předpisu však nespadá pod výčet skutečností, které není třeba dokazovat podle § 121 o. s. ř., neboť se nejedná o skutečnost obecně známou nebo známou soudu z jeho činnosti ani o právní předpis uveřejněný nebo oznámený ve Sbírce zákonů České republiky. Ohledně právního předpisu Ukrajiny aplikovaného krajským soudem v posuzované věci tak neplatí zásada „iura novit curia“ (soud zná právo). Krajský soud proto měl existenci a také obsah uvedeného právního předpisu Ukrajiny relevantního pro posouzení dané věci dokazovat. Podle § 77 odst. 1 s. ř. s. dokazování provádí soud při jednání. Je tudíž zřejmé, že krajský soud pochybil a postupoval v rozporu se soudním řádem správním, když nenařídil jednání a neprovedl dokazování týkající se existence a obsahu předmětného právního předpisu Ukrajiny. Na tomto závěru nic nemění ani to, že účastníci řízení jednání nepožadovali, resp. krajský soud měl za to, že vyjádřili svůj souhlas s tím, že může rozhodnout o věci samé bez jednání, neboť ve dvoutýdenní lhůtě od doručení výzvy předsedy senátu podle § 51 odst. 1 s. ř. s. nevyjádřili svůj nesouhlas s takovým způsobem projednáním věci.

Naposledy uvedené ustanovení soudního řádu správního dává soudu možnost - nikoliv však povinnost – rozhodnout bez nařízení jednání za splnění podmínky souhlasu účastníků řízení s takovým postupem. Nelze tak však podle názoru Nejvyššího správního

soudu postupovat tehdy, pokud nastoupí skutečnost, za níž je soud povinen jednání nařídit; tou byla situace, kdy soud musel provádět dokazování (v posuzované věci byl předmětem dokazování cizí právní předpis - již zmíněný zákon Ukrajiny). V takovém případě zákon neponechává na úvaze soudu, zda jednání nařídí či nikoliv, nýbrž kogentně v § 77 odst. 1 s. ř. s. stanoví povinnost jednání nařídit. Takto však krajský soud v souzené věci nepostupoval, čímž se podle názoru Nejvyššího správního soudu dopustil vady řízení, jež mohla mít vliv na zákonnost rozhodnutí. Tato zásada platí pro všechny oblasti soudního řízení, když např. již v roce 1982 Nejvyšší soud ČSR judikoval ve věci sp. zn. 3 Tz 4/82, že *v československém trestním řízení jsou normy cizího státu předmětem dokazování. Zásada „iura novit curia" vztahující se na čs. právní normy uveřejněné ve Sbírce zákonů Československa ohledně nich neplatí.*

V této souvislosti Nejvyšší správní soud dále uvádí, že právo účastníka řízení na veřejné projednání věci v jeho přítomnosti, včetně možnosti vyjádřit se k věci, je garantováno rovněž v ústavněprávní rovině článkem 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Jeho porušení proto představuje důvod ke zrušení rozhodnutí soudu, jež je výsledkem řízení, v němž k takovému pochybení došlo, a k vrácení věci soudu k dalšímu řízení

Tím, že krajský soud vycházel ze zákona Ukrajiny, tedy jej použil jako listinný důkaz, aniž by nařídil jednání, byla rovněž porušena zásada přímosti zakotvená v § 77 odst. 1 s. ř. s., podle níž soud provádí dokazování při jednání. Podle § 129 odst. 1 o. s. ř. použitého přiměřeně podle § 64 s. ř. s. se důkaz listinou provede tak, že ji nebo její část při jednání předseda senátu přečte nebo sdělí její obsah. V dané věci není sporu o tom, že krajský soud použil listinu (zákon Ukrajiny), kterou si sám obstaral jako důkazní prostředek, neboť jak již bylo několikrát uvedeno, v argumentační části svého rozhodnutí citoval čl. 55 zákona Ukrajiny, včetně jeho nadpisu a při posouzení věci z něj vycházel.

Nejvyšší správní soud spatřuje určité pochybení krajského soudu také v tom, že krajský soud neověřoval, zda zmíněný zákon Ukrajiny je skutečně součástí právního řádu Ukrajinské republiky. I když lze přisvědčit závěru, že tomu tak zřejmě je, neboť ve zprávě Penzijního fondu Ukrajiny ze dne 28. 1. 2010, č. 1508/08 – 20, která byla do českého jazyka přeložena agenturou Moudrý překlad, s. r. o., je na čl. 55 tohoto zákona Ukrajiny poukázáno (neboť je v ní mimo jiné uvedeno, že stěžovatelka pobírala v souladu s § 55 uvedeného zákona Ukrajiny zvýhodněný důchod od 27. 4. 2000, jako osoba, která utrpěla v důsledku Černobylské katastrofy) nezbavuje to krajský soud povinnosti postupovat procesně korektním způsobem při získávání textu cizího právního předpisu. Ten spočívá podle názoru Nejvyššího správního soudu ve vyžádání předmětného zákona Ukrajiny v oficiálním znění na Ministerstvu spravedlnosti (popř. na Ministerstvo práce a sociálních věcí).

Další pochybení, které mohlo mít vliv na správné posouzení věci, spočívá podle názoru Nejvyššího správního soudu také v tom, že si krajský soud sám čl. 55 zákona Ukrajiny přeložil, nepořídil si tedy jeho oficiální (ověřený) překlad a přeložený článek poté použil v odůvodnění svého rozsudku. Dále pak je třeba uvést, že krajský soud si měl nechat předmětný článek zákona Ukrajiny oficiálně (prostřednictvím soudního tlumočníka) přeložit, neboť znění tohoto článku je rozhodující pro správné posouzení věci a soud by tak měl vycházet pouze z oficiálního překladu. To platí tím více za situace, kdy stěžovatelka zpochybňuje překlad a tím i výklad krajského soudu (který dospěl k závěru, že čl. 55 se týká starobního důchodu) a namítá, že se jedná pouze o zvýhodnění osob postižených

černobylskou havárií. V již zmíněné zprávě Penzijního fondu Ukrajiny ze dne 28. 1. 2010 je uvedeno, že stěžovatelka na Ukrajině v souladu s čl. 55 zákona Ukrajiny pobírala tzv. zvýhodněný důchod. Z uvedeného tak je zřejmé, že je nutno určit, jaký druh důchodu je vlastně v čl. 55 zákona Ukrajiny upraven a krajský soud proto musí vycházet z oficiálního překladu textu zákona, aby bylo nepochybné, že vychází ze správného znění zákona s bezchybně přeloženými pojmy. V této souvislosti Nejvyšší správní soud podotýká, že i s ohledem na tuto skutečnost mělo být jednání nařízeno, aby měli účastníci řízení možnost se ke znění čl. 55 zákona Ukrajiny vyjádřit a případně zpochybnit způsob překladu a výklad zmíněného článku provedený krajským soudem.

Závěrem Nejvyšší správní soud podotýká, že výše uvedené závěry jsou v souladu s dosavadní judikaturou zdejšího soudu, kdy lze poukázat např. na rozsudek ze dne 14. 7. 2005, č. j. 3 Azs 103/2005-76, publikovaný pod č. 687/2005 Sb. NSS, v němž Nejvyšší správní soud vyslovil, že *jestliže krajský soud provádí dokazování (§ 77 odst. 1 s. ř. s.), je povinen nařídit jednání, a to i tehdy, pokud účastníci řízení souhlasili s rozhodnutím o věci samé bez nařízení jednání (§ 51 odst. 1 s. ř. s.). Provedl-li krajský soud dokazování listinnými důkazy (nadto v situaci, kdy si sám opatřil neověřený překlad cizojazyčných listin) bez nařízení jednání, trpí jeho rozhodnutí jinou vadou řízení před soudem, jež mohla mít vliv na zákonnost rozhodnutí a je důvodem pro zrušení tohoto rozhodnutí podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.*

Je nepochybné, že v projednávané věci bude nutné provést - zákonem předepsaným způsobem - důkaz ověřeným překladem textu Zákona Ukrajiny ze dne 28. 2. 1991, č. 796-XII., o statutu a sociálním zabezpečení občanů, kteří trpěli v důsledku Černobylské katastrofy. V dalším řízení proto bude krajský soud postupovat tak, že si od Ministerstva spravedlnosti (popř. od Ministerstva práce a sociálních věcí, pokud by Ministerstvo spravedlnosti tímto dokumentem nedisponovalo) vyžádá tento právní předpis v překladu do českého jazyka. Pokud by uvedená ministerstva neměla dokument přeložený do českého jazyka, nezbude krajskému soudu než pověřit soudního tlumočníka jazyka ukrajinského, aby přeložil příslušné pasáže tohoto právního předpisu, které jsou relevantní pro jeho rozhodovací činnost v dané věci [patrně kromě čl. 55 Zákona Ukrajiny, podle něhož byla stěžovatelce dávka přiznána, půjde též o překlad preambule a základních ustanovení (část 1), kde by měl být vyjádřen smysl a účel zákona a jeho vztah k ostatním právním předpisům v oblasti sociálního zabezpečení na Ukrajině]. Není vyloučeno, aby v případě, že zůstanou pochybnosti o charakteru dávky, si krajský soud vyžádal od příslušného úřadu sociálního zabezpečení Ukrajiny výklad, zda dávka podle čl. 55 tohoto poskytovaná je důchodem starobním (předčasným), která po dosažení podmínek nároku na řádný (běžný) starobní důchod zůstává nadále zachována, nebo zda jde o dávku speciální, jejíž pobírání se starobním důchodem nesouvisí a obě dávky mohou být např. vypláceny za splnění zákonných podmínek současně (obstát vedle sebe), popř. zda vznikem nároku na důchod státní, ať již starobní, invalidní či jiný, výplata této dávky končí. Poté soud nařídí jednání, při kterém provede dokazování a umožní účastníkům řízení vyjádřit se k podkladům, z nichž krajský soud při posouzení věci vychází. Teprve poté může krajský soud ve věci znovu rozhodnout.

Nejvyšší správní soud tedy dospěl ze všech shora uvedených důvodů k závěru, že kasační stížnost je důvodná pro vadu řízení před krajským soudem, a proto napadené rozhodnutí Krajského soudu v Ústí nad Labem podle § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil; současně věc

vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení, v němž je tento soud podle odst. 3 téhož ustanovení vázán právním názorem Nejvyššího správního soudu.

Nejvyšší správní soud se v tomto okamžiku nemůže vyjádřit k dalším stížním námitkám stěžovatelky, protože nelze předjímat vývoj věci v návaznosti na průběh dalšího řízení. Vypořádání těchto námitek by tedy bylo předčasné; potvrzení, nebo popření správnosti postupu Krajského soudu v Ústí nad Labem by postrádalo svůj význam.

O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti rozhodne podle § 110 odst. 2 s. ř. s. Krajský soud v Ústí nad Labem v novém rozhodnutí.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 31. května 2011

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu